
RAPORTTI

20602122

**SASTAMALAN RAKENNETUN KULTTUURIYMPÄRISTÖN TÄYDENNYSINVENTOINTI,
SASTAMALANKATU, SILLANKORVANKATU, UITTOMIEHENKATU**

2019-03-06

SWECO YMPÄRISTÖ OY

Maritta Heinilä, Maria Kirveslahti

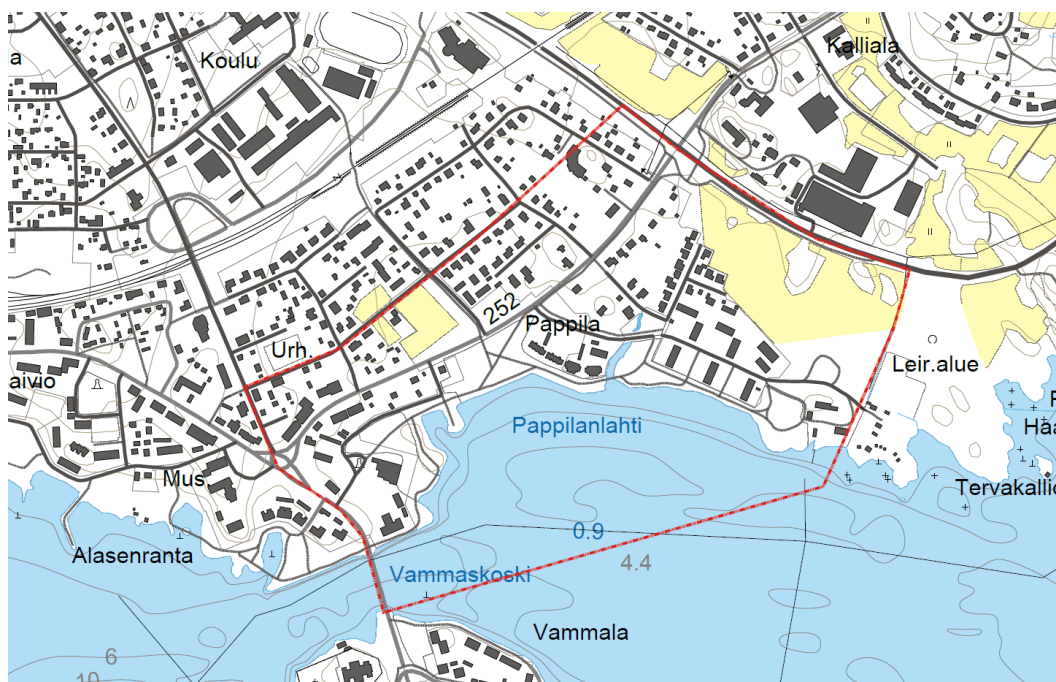
Sisältö

1	Johdanto	2
1.1	Selvitettävä alue	2
1.2	Työn tilaaja ja laatijat	2
1.3	Menetelmät	2
1.4	Lähtötiedot ja aluetta koskevat selvitykset	3
2	Selvitysalueen kuvaus	3
2.1	Selvitysalueen sijainti	3
2.2	Selvitysalueen rakennuskanta	4
2.3	Selvitysalueen rakentuminen, lyhyt kehityshistoria	6
2.4	Selvitysalueen suojelutilanne	10
2.4.1	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	10
2.4.2	Maakuntakaavallinen suojelu	10
2.4.3	Yleiskaavallinen suojelu	14
2.4.4	Asemakaavallinen suojelu	14
3	Johtopäätökset	15
3.1	Selvitysalueelta inventoidut kohteet	15
3.2	Tunnistetut arvot ja suositukset	16
3.2.1	Arvottamisen periaatteet	16
3.2.2	Maakunnallisesti arvokkaat kohteet	17
3.2.3	Paikallisesti arvokkaat kohteet: luokka 1	18
3.2.4	Paikallisesti arvokkaat kohteet: luokka 2	18
3.2.5	Paikallisesti arvokkaat kohteet: luokka 3	20
4	Liitteet	22

1 Johdanto

1.1 Selvitettävä alue

Tämän selvityksen kohteena on Välikadun, Varikonkadun, Pappilanlahden ja Sastamalantien rajaama alue Sastamalan keskustassa, Pappilan alueella. Selvityksessä kuvataan lyhyesti alueen kehitys asutuksen alkuvaiheesta nykypäivään sekä tarkastelualueeseen vaikuttanut kulttuurihistoria. Alueen rakennettua kulttuuriympäristöä parhaiten edustavat kohteet on kuvattu tarkemmin raportin liitteenä olevilla kohdekorteilla.

Kuva: 1 Selvitysalue rajattu punaisella pistekatkoviivalla.

1.2 Työn tilaaja ja laatijat

Rakennetun kulttuuriympäristön täydennysinventoinnin tilaajana on ollut Sastamalan kaupunki. Sastamalan kaupunki on laatimassa asemakaavan muutosta Sillankorvan- ja Sastamalankadun varren alueelle. Kaupungin puolelta työn yhteyshenkilönä on toiminut kaava-suunnittelija Pinja Ahola. Selvityksen laatijoina ovat toimineet Sweco Ympäristö Oy:stä arkkitehti Maritta Heinilä ja miljööinsinööri AMK Maria Kirveslahti.

1.3 Menetelmät

Selvitys on laadittu käynnissä olevan asemakaavan muutoksen suunnittelua ja vaikutusten arviointia varten MRL 9 § mukaisesti asemakaavan tarkkuustaso huomioiden. Työssä tavoitteena on ollut selvittää alueen rakennetun kulttuuriympäristön arvot, sekä päivittää ja täydentää alueelle vuonna 2003 Pirkanmaan maakuntamuseon laatimaa rakennusinventointia.

Työ aloitettiin järjestämällä neuvottelu 19.12.2018 Sastamalan kaupungilla maankäyttöpäällikkö Merja-Liisa Hannukselan, kaavasuunnittelija Pinja Aholan ja kaavoittaja Jorma Tuomiston kanssa, jolloin mm. tarkistettiin työohjelma, sovittiin aikataulusta ja vastaanotettiin työn tausta-aineisto. Lähtötietojen koonnin jälkeen, 4.1.2019, tehtiin maastokäynti, jonka yhteydessä rakennuksia ja kaupunkikuvaa valokuvattiin ulkoapäin. Inventoinnin maastokäynneistä tiedotettiin kaupungin nettisivuilla sekä paikallislehdessä. Alueen kehityshistoriallisessa tarkastelussa on hyödynnetty aiemmin laadittuja inventointeja, vanhoja karttoja sekä paikallishistoriaa käsittelevää kirjallisuutta.

1.4 Lähtötiedot ja aluetta koskevat selvitykset

Työn historia- ja pohjatiedot perustuvat seuraaviin aineistoihin:

- Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016, Pirkanmaan liitto 2016
- Asemakatu 11 Ulvion talo, rakennusinventointi, Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto, 2016
- Vammalan keskustaajaman maisemaselvitys, Juha Mäkelä, Vammalan kaupunki 2000
- Rakennetun ympäristön inventointi; Vammalan keskustan asemakaavamuutosalueet ja Lopenkulman osayleiskaava-alue, Pirkanmaan maakuntamuseo, 2003
- Sastamalan historia 2 1300-1860, Juhani Piilonen, Vammala 2007
- Sastamalan historia 3 1860-1920, Juhani Piilonen ja Sastamalan historiatoimikunta, Vammala 1997
- Kunnallishallintoa kuttupitäjässä Tyrvään kunta 1869-1968, Juhani Piilonen, Vammala 1969
- Vammalan kauppalan historia 1897-1961, L.A.Sillanpää, Vammala 1962
- Standertskjöld, Elina, Arkkitehtuurimme vuosikymmenet 1930-1980, Suomen rakennustaiteen museo, Rakennustieto Oy, Helsinki 2011.
- 1930-1950 arkkitehtuurimme vuosikymmenet, Elina Standertskjöld Karisto 2008
- Liike-elämän arkkitehtuuria, Suomen arkkitehtiliitto 1959
- Kansallisarkiston digitaaliarkisto, <http://digi.narc.fi/digi/>

2 Selvitysalueen kuvaus

2.1 Selvitysalueen sijainti

Selvitysalue sijaitsee Sastamalan keskustassa. Selvitysalue rajautuu etelässä Vammaskoskeen, lännessä Asemakatuun, pohjoisessa Välikatuun ja idässä Sastamalantiehen. Selvitysalueen välittömässä läheisyydessä sijaitsevat Vammaskosken silta ja Vammalan kirkko.

Kuva: 2 Selvitysalueen sijainti on osoitettu punaisella viivalla ortokuvassa. (Ortokuva © Maanmittauslaitos avoimien aineistojen tiedostopalvelu 12/2018)

2.2 Selvitysalueen rakennuskanta

Selvitysalueen rakennuskanta on monikerroksellista, sillä alue on rakentunut monella vuosikymmenellä. Selvitettävästä rakennuskannasta vanhimpia ovat 1900-luvun alkupuolen pientalot, jotka sijaitsevat pääosin Sastamalankadun alkuosassa. Asemakadun ja Sastamalankadun ympäristössä sijaitsee suurin osa alueen julkisista rakennuksista, kuten Tyrvään käsi- ja taideteollinen oppilaitos, vanha meijeri ja kirjasto. Puolet selvitysalueen rakennuksista on rakennettu 1950-1970-luvuilla, jolloin alueelle rakennettiin pääasiassa pientaloja. Näinä aikoina rakentuivat Välikatu, Karjalankatu, Sumakatu, osa Sastamalankadusta sekä Siikasuonkatu ympäristöineen. Rakentaminen on täydentynyt tämän jälkeen eri vuosikymmeninä lähinnä kerrostaloilla, rivitaloyhtiöillä, Koiramäen päiväkodilla, Sastamalan pääkirjastolla sekä muutamilla yksittäisillä omakotitaloilla.

Tyrvään vanha pappila, joka sijaitsee alueella Sastamalankadun varrella, jätetään tämän selvityksen ulkopuolella.

Kuva: 3 Sastamalankadun alkupää on monikerroksellinen. Vasemmalla Tyrvään käsi- ja taideteollisen oppilaitoksen rakennuksia, oikealla Sastamalankatu 5.

Kuva: 4 Uittomiehenkadun kerrostaloja.

Kuva: 5 Karjalankadun omakotialuetta

Kuva: 6 Sumakatu on rakentunut 1970- luvulla.

2.3 Selvitysalueen rakentuminen, lyhyt kehityshistoria

Selvitysalueen asutushistoria on vanhaa; Kallialan ryhmäkylän tuntumassa on sijainnut Pyhän Olavin kirkko jo keskiajalla. Vammaskosken eteläpuolelle valmistui kirkko vuonna 1855, minkä jälkeen taajama alkoi kasvaa. Jonkin ajan kuluttua rakennettiin uusi pappila Vammaskosken pohjoispuolelle, selvitysalueen länsipuolelle. Tyrvään vanha pappila, joka sijaitsee selvitysalueen keskellä, oli pappilana 1600- luvulta vuoteen 1892 asti. ¹

Rautatien ja rautatieaseman valmistuminen 1890-luvulla vaikutti alueen kehittymiseen oleellisesti. Pienteollisuus sijoittui rautatieaseman läheisyyteen. Vammaskosken eteläpuoli kehittyi tiiviiksi ja kaupunkimaiseksi Vammalan kauppalaksi, joka erosi Tyrvään kunnasta vuonna 1913. Vammaskosken pohjoispuoli rakentui vapaasti Tyrvään maalaiskunnan keskustaksi rautatieaseman ympärille.

Vammaskosken pohjoispuolen rakentuminen oli pitkään suunnittelematonta. Seurakunta antoi Carolus Lindbergille tehtäväksi laatia mailleen rakennussuunnitelman, jolla Pappilan maita muutettiin omakotialueeksi. Suunnitelma vahvistettiin ennen sotaa vuonna 1938. Läänihallitukselta pyydettiin asemakaavaa ja rakennussuunnitelmaa 1940- luvun alkupuolella. Sota hidasti työn etenemistä. Joulukuussa 1947 alueelle määrättiin rakennuskielto ja samalla tulivat voimaan aiemman rakennussuunnitelman takaiset määräykset. Asemakaavoitus eteni kuitenkin lopulta vasta kuntaliitoksen myötä, kun rautatieaseman ympäristö, johon selvitysaluekin kuului, liitettiin osaksi Vammalan kauppalaan vuonna 1955. ² Loputkin Tyrväästä yhdistettiin Vammalaan vuonna 1973 ja Vammalasta tuli kuntaliitosten myötä Sastamala vuonna 2009.

Teollisuustoiminta

Vammaskosken pohjoisrannassa on ollut meijeritoimintaa jo vuodesta 1886, jolloin ensimmäinen meijerirakennus valmistui. Tyrvään osuusmeijeri on perustettu vuonna 1913. Vanhan meijerin paikalle on rakennettu uusi meijerirakennus vuonna 1951, kun Vammaskoskea on perattu voimalarakentamisen yhteydessä. Meijeritoiminnan jälkeen tiloissa on toiminut Vammalan käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen kivi- ja

¹ Pappilan asemakaava-alueen arkeologinen inventointi, Pirkanmaan maakuntamuseo/Kirsi Luoto, 2009

² Kunnallishallintoa kuttupitäjässä, Tyrvään kunta, 1869-1968, Juhani Piilonen, Vammala 1969

kirjansidontaosastot. Pappilan vieressä, nykyisen Urheilukadun ja Välikadun risteyksessä, on sijainnut vuonna 1912 aloittanut Alahärmän tiilitehdas. Teollistumiseen oli vesistön lisäksi vaikuttanut sähkön tulo taajamaan vuonna 1907. 1950-luvulla Liukoveden rantaan rakentui vaneritehdas, joka toimi yhtä aikaa vuosisadan alkupuolella perustetun sahalaitoksen kanssa. Sahalle tukit uitettiin vesistöä pitkin, sen sijaan vaneritehtaalle johti pistoraide, jota pitkin kulki niin raaka-aine kuin valmis levytavarakin.

Tiestö

Vammaskosken nykyinen silta on rakennettu vuosina 1913-1915. Samoilla paikoilla on sijainnut puusiltoja ainakin 1600-luvulta lähtien. Sillan yli on kulkenut Kokemänjokea myötäilevä vanha tielinjaus Huittinen-Tyrvää-Tampere. Maantie lienee ollut käytössä jo keskiajalla. Sastamalankatu, joka on edelleen alueen pääväylä, on osa samaa vanhaa tielinjausta. Selvitysalueen vanhin rakennuskanta sijoittuikin Sastamalankadun varteen.³ Myös nykyisen Asemakadun paikkeilla on ollut vanha tielinjaus 1700-luvulta lähtien. Vanha tie oikaistiin Asemakaduksi 1800-luvun lopulla, kun tien merkitys kasvoi rautatien ja - aseman rakennettua. Asemakadun eteläpään maat ovat kuuluneet Pappilan omistukseen. Asemakatu on kehittynyt Tyrvään pääkaduksi 1900-luvun alkupuolella.⁴

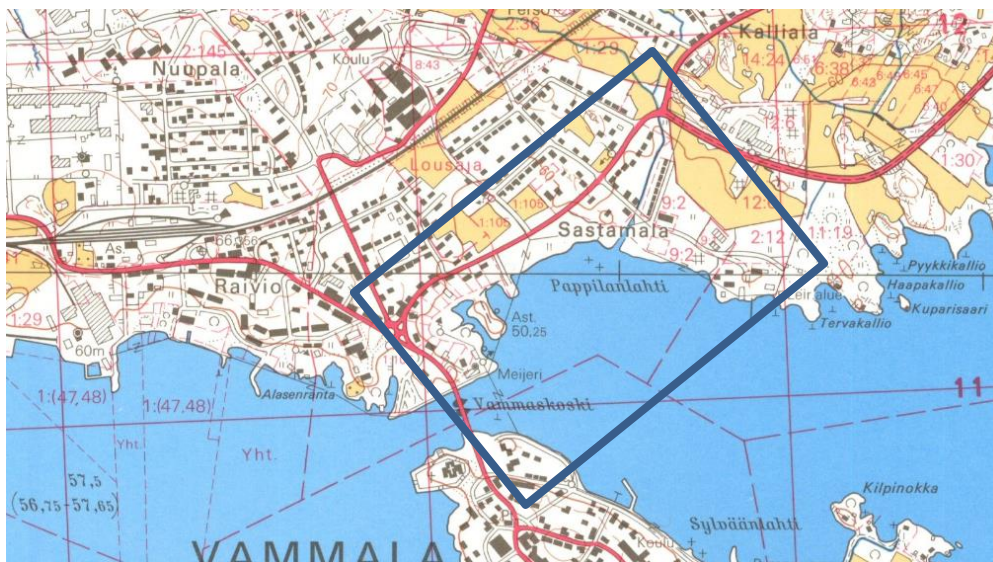
Kuva: 7 Ote vuoden 1930 taloudellisesta kartasta (lähde: <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=2077297>) Kartassa näkyvät Sastamalankadun alkupään rakennukset, Uittoyhdistyksen rakennus, vanha pappila sekä Uittomiehenkadun alkupään rakennus. Kartassa näkyvät alueen kaksi tehdasta, pellolla sijaitseva tiilitehdas sekä rannassa sijaitseva meijeri, jonka paikalle rakennettiin uusi 1950-luvun alussa.

3 Pirkanmaan historiallisesti merkittävät tied, Kalle Luoto/Pirkanmaan maakuntamuseo 2011

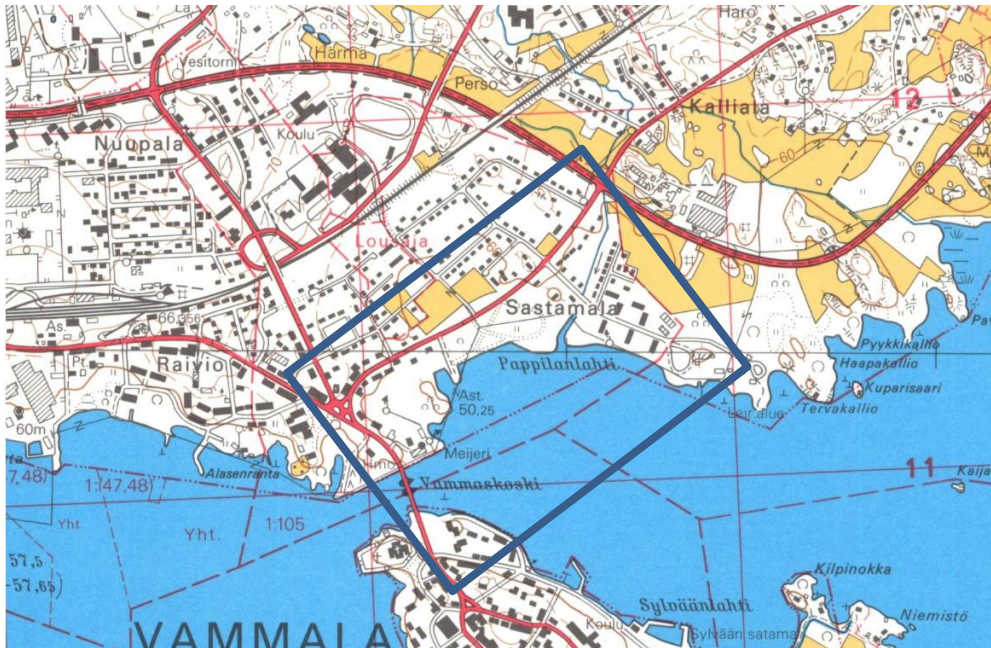
4 Asemakatu 11, Ulvion talo rakennusinventointi, Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto 2016

Kuva: 8 Ote maanmittauslaitoksen peruskartalta vuodelta 1961 © Maanmittauslaitos. Vammaskosken pohjoispuoli koostuu pääosin pientaloista, jotka ovat muodostuneet pääväylien varteen sekä rautatieaseman läheisyyteen. Uittomiehenkadun pohjoispuolelta avautuu laajat peltoalueet. Peltoalueita on myös Urheilukadun molemmin puolin. Urheilukatu jatkuu Sastamalankadulta radan toisella puolella sijaitsevalle urheilukentälle. Varikonkatu ylittää junaradan samassa tasossa. Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitos sekä meijeri näkyvät Asemakadun ja Sastamalankadun varsilla.

Kuva: 9 Ote maanmittauslaitoksen peruskartalta vuodelta 1979 © Maanmittauslaitos. 1970-luvun lopulle tultaessa Sastamalan tie on rakentunut alueen koillispuolelle. Peltoalueet ovat jonkin verran pienentyneet alueen koillisosassa sekä nykyisen Välikadun ja Urheilukadun ympäristössä. Välikadun varteen on rakentunut omakotitaloasutusta. Asemakadun, Sastamalankadun ja Varikonkadun risteystä on jäsennöity liikenteenjakaajilla. Rantaviivassa on havaittavissa täytöt, joita tehtiin 1970-luvun lopulla.

Kuva: 10 Ote maanmittauslaitoksen peruskartalta vuodelta 1988 © Maanmittauslaitos. 1980- luvun loppupuolelle tultaessa Sastamalan tie (mt 249) jatkuu myös rautatien pohjoispuolelle, jolloin liikenne selvitysalueen kautta on vähentynyt. Urheilukadun merkitys ajoneuvoreittinä on vähentynyt, alkukulku radan ali on osoitettu kevyelle liikenteelle. Uittomiehenkadun kerrostalot ovat rakentuneet. Rantaa on täytetty edelleen.

Kuva: 11 Ote vuoden 2018 maastokartasta © Maanmittauslaitos avoimien aineistojen palvelu. Alue on täydentynyt muun muassa kirjastolla, Koiramäen päiväkodilla sekä Uittomiehenkadun alkupään, Urheilukadun ja Herastuomarin kadun rivitaloilla. Sastamalan kadun, Varikontien ja Asemakadun risteys on muutettu kiertoliittymäksi.

2.4 Selvitysalueen suojelutilanne

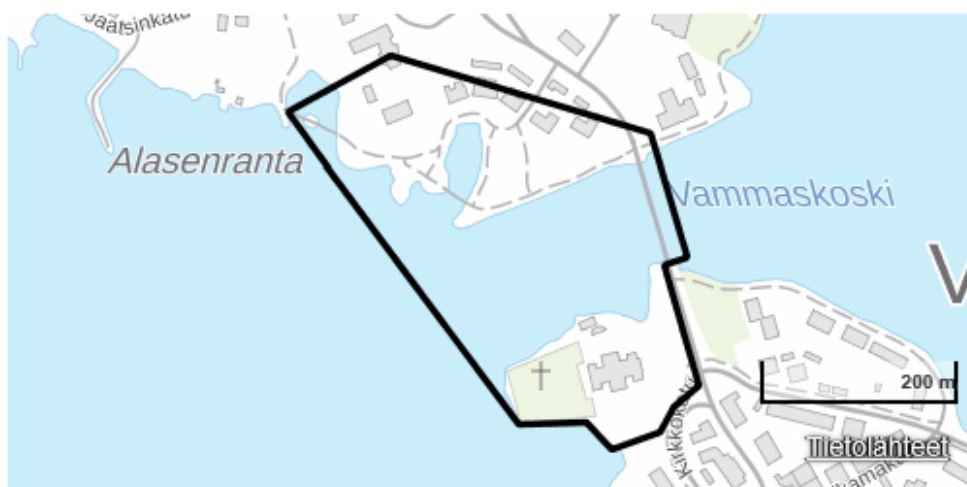
2.4.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden taustalla on valtioneuvoston päätöksellä vuonna 2010 voimaan tulleet valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön inventoinnit (RKY 2009). Selvitysalue rajautuu etelä- ja länsiosistaan Vammalan kirkon valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön. Valtakunnallisen inventoinnin kuvauksen mukaan: ” Vanhan Ylä-Satakunnan ja Kokemäen joen varren keskiaikaisen asutuksen ydinalueella Rautaveteen pistävä Tyrvään Kirkkoniemi ja sen tyveen sijoittuneet harmaakivikirkko ja rakenteeltaan tiiviinä säilynyt Kallialan ryhmäkylä ympäröivine peltomaisemineen muodostavat maisemallisen ja historiallisen kiinnostavan Rautaveden länsirannan kulttuurimaisemassa.

Pyhälle Olaville omistettu myöhäiskeskiaikainen kirkko sijaitsee Rautaveteen loivasti laskeutuvalla kallioniemekkeellä, joka on kirkon rakentamisaikaan ollut saari. Kirkon länsipäädyssä on satakuntalaisille kirkkoille luonteenomaista kulmatiilinauhoista sommiteltua, porrastettua koristelukuviointia, itäpäädyn tiilikoristelun keskeisenä aiheena on neljästä pyöreästä ruusukomerosta koottu ristimäinen sommitelma.

Vanhankirkkoniemen tyvessä oleva Kallialan ryhmäkylä on säilyttänyt keskiaikaisen sijaintinsa. Vanhoilla kylätonteilla sijaitsevien kantatilojen rakennuskanta muodostaa tiiviitä ryhmiä, joiden välitse kylätie kiertää. Rautaveteen laskevat pellot, laidunmaat ja hakamaat kehystävät kylää.

Tyrvään vanhan kirkon maisema on osa valtakunnallisesti arvokasta Karkku-Tyrvää -maisema-aluetta.”

Kuva: 12 Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, Vammalan kirkko. Karttarajaus rky.fi.

2.4.2 Maakuntakaavallinen suojelu

Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016 – selvityksessä osa selvitysalueesta kuuluu Vammalan keskustan kokonaisuuteen, jonka ominaispiirteitä ja arvoja ovat;

- Säilynyt runsaasti sekä asuin- että julkista arkkitehtuuria

- *Osa-alueet rakennuskannaltaan ajallisesti ja mittakaavallisesti yhtenäisiä kokonaisuuksia: Marttilankatu, Puistokatu, Nuupala, Raivio*
- *Asuinalueiden vehreys*
- *Sotien jälkeinen modernismi leimaa-antava Puistokadulla*
- *Asemanseutu*
- *Kirkko ja koskenseutu muodostavat näyttävän maisemakuvan*
- *Sisältää RKY 2009-kohteet: Uusi kirkko sekä asemarakennus 1895, vesitorni 1930, muita rakennuksia*

Maakuntahallitus määräsi kokouksessaan 29.5.2017 Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 tulemaan voimaan maankäyttö- ja rakennuslain 201 § mukaisesti ennen kuin se on saanut lainvoiman. Maakuntakaava tuli päätöksen mukaisesti voimaan, kun päätöksestä kuulutettiin 8.6.2017. Pirkanmaan maakuntavaltuuston hyväksymispäätöksestä Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen jätetyt 12 valitusta on ratkaistu 23.5.2018. Valitusten perusteella hallinto-oikeuden tekemät kumoamispäätökset eivät koskeneet selvitysalueetta. Maakuntakaavan hyväksymispäätöksen käsittely jatkuu parhaillaan korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Hämeenlinnan hallinto-oikeuden ratkaisusta on korkeimpaan hallinto-oikeuteen jätetty kesäkuussa 2018 kaksi valituslupahakemusta ja valitusta. Valituksen jättäjinä olivat Pirkanmaan liitto ja Eläköön Eteläpuisto ry asiakumppaneineen.

Maakuntakaavassa selvitysalue on merkitty keskustatoimintojen alueeksi (C). Merkinnällä osoitetaan valtakunnan osakeskus, kaupunkitasoiset keskukset ja Tampereen ydinkaupunkiseudun alakeskukset. Merkintä sisältää niihin liittyvät keskustamaisen asumisen ja keskustahakuisten palvelu-, työpaikka- ja muiden toimintojen alueet liikennealueineen ja puistoineen.

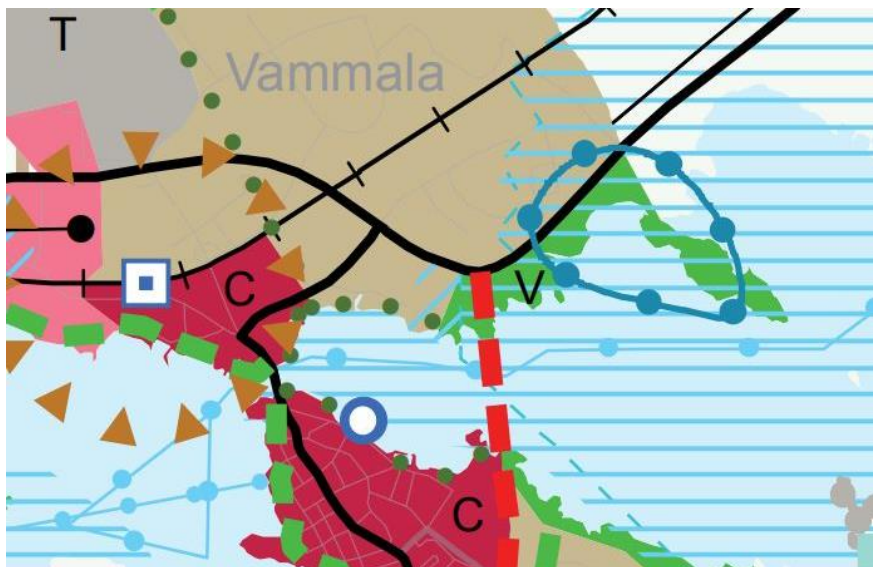
Alueen suunnittelumääräyksen mukaan suunnittelussa on otettava huomioon yhdyskuntarakenteen eheys, kaupunkikuvan omaleimaisuus, asuin ympäristön laatu ja monipuolisuus, yhteydet seudullisille virkistysalueille, joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn toimintaedellytykset sekä liityntäpysäköinnin ja joukkoliikenteen vaihtopaikkojen kehittäminen. Alueen suunnittelussa on turvattava kulttuuriympäristöjen arvojen säilyminen.

Osa selvitysalueesta on osoitettu tiivistettäväksi asemanseuduksi. Selvitysalueen eteläosaan on osoitettu ulkoilureitti.

Selvitysalueen eteläosa ja Asemakadun länsipuoli on merkitty valtakunnallisesti arvokkaaksi esitetyksi ja/tai maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi (Rautaveden kulttuurimaisema). *Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Avointen maisematilojen säilymiseen ja uusien rakennuspaikkojen sijaintiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Maisema-alueiden kanssa päällekkäiset maakunnallisesti arvokkaat kulttuurimaisemat on esitetty kaavaselostuksen liitekartalla ”Kulttuurimaisemat”. Selvitysalueen itäisin osa on maakunnallisesti arvokasta kulttuurimaisemaa, Rautaveden kirkkojen kulttuurimaisema.*

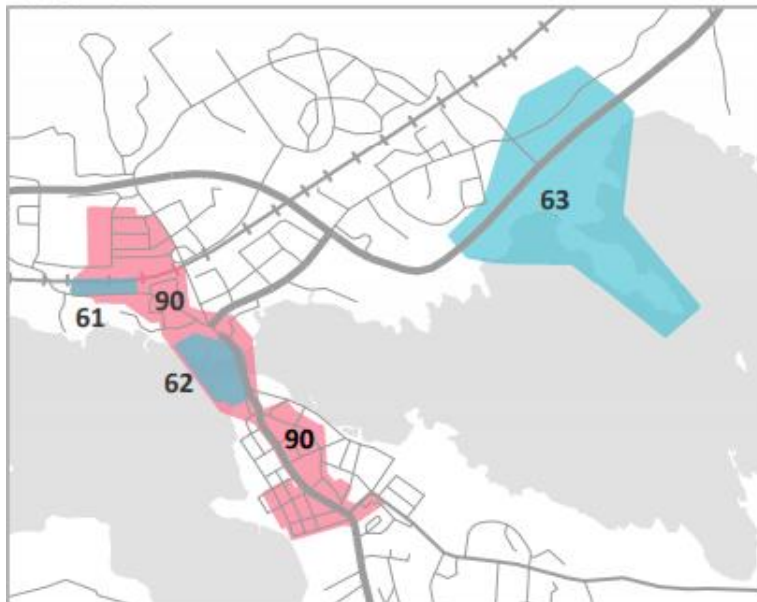
Osa selvitysalueesta on merkitty RK-merkinnällä osaksi maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (Vammalan keskusta). RK- merkinnällä osoitetaan karttateknisestä syistä erillisillä kartoilla esitetyt arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt.

Alueen suunnittelumääräys on: Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä tulee turvata ja edistää alueen kaupunkikuvan ja rakennusperinnön arvojen säilymistä ja edelleen kehittämistä. Uusi rakentaminen on sopeutettava alueen kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin ja ajalliseen kerroksellisuuteen.

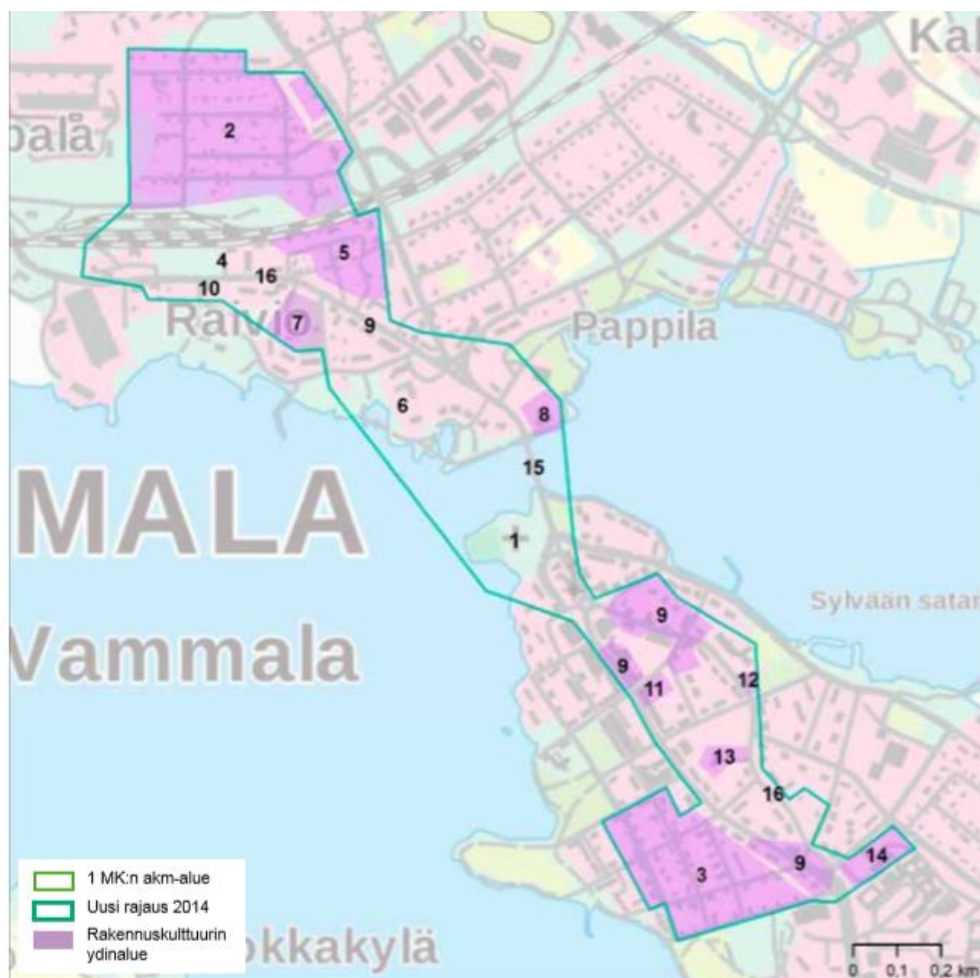

Kuva: 13 Ote Pirkanmaan maakuntakaava 2040 kaavakartasta

Sastamala

Kuva: 14 Pirkanmaan maakuntakaava 2040 liitekartta 12b, jossa on osoitettu Sastamalan valtakunnallisesti merkittävät (sininen rasteri) ja maakunnallisesti merkittävät (punainen rasteri) rakennetut kulttuuriympäristöt. Selvitysalue sijaitsee kohteen 62 oikealla puolella osittain kohteen 90 alueella.

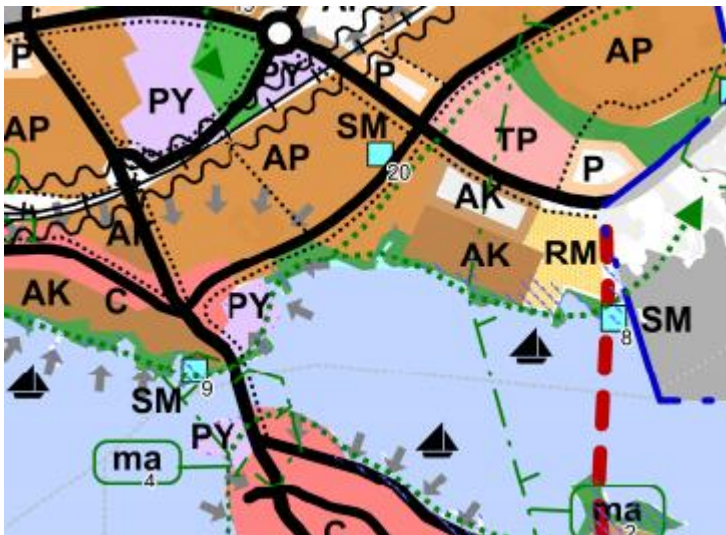
1. Tyrvään kirkko, 1855, rky 2009 –kohde 2. Nuupalan asuinalue (Asemanmäki, Näkälänmäki), 1900-luvun alkupuolen asuinalue 3. Keskustan asuinalue, Marttilan kylätontin paikalla 4. Tyrvään entinen keskusta 5. Raivion asuinalue ja työväentalo 6. Tyrvään uusi pappila ja navetta 1890, päärakennus 1923 7. Jaatsin talo 1868, nimismiehen talo, Tyrvään kunnantalo 8. Meijeri 1951 9. Asemakadun, Puistokadun ja Marttilankadun liike- ja asuintalot	10. Asemakadun funkkishuoltoasemat 11. Kauppalantalo 1960-luku 12. Marttilan koulu 13. Palokunnantalo 1906 14. Tyrvään sairaalan vanhin osa edustoinen 1938 15. Vammaskosken silta 1915, levennetty 1958 16. Vanhan maantien, postitien (1500-luku) linjausta noudattavat Asemakatu ja Marttilankatu

Kuva: 15 Ote Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016 selvityksen mukaisesta rajauksesta "Vammalan keskusta". Meijeri-rakennus on nostettu esiin rakennuskulttuurin ydinalueena.

2.4.3 Yleiskaavallinen suojelu

Alueella on voimassa Keskustaajaman rakenneosayleiskaava (voimaantulo 11.6.2014). Siinä selvitysalue on osoitettu julkisten palvelun ja hallinnon alueeksi (PY), keskustatoimintojen alueeksi (C), pientalovaltaiseksi alueeksi (AP), lähivirkistysalueeksi (V) ja kerrostalovaltaiseksi alueeksi (AK). Urheilukadun länsipuolelle sijoittuva osa alueesta on osoitettu tiivistämis-/eheyttämistarvealueeksi. Sastamalantien varsi alueen itäosassa on osoitettu uudeksi tai olennaisesti muuttuvaksi kerrostalovaltaiseksi alueeksi. Sastamalankadun varteen on osoitettu muinaismuistokohde, Tyrvään vanha pappila. Rantaan on osoitettu viheryhteystarve.

Alue rajautuu länsi- ja itäosistaan maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin alueisiin. Rakenneosayleiskaavan yleismääräyksissä sanotaan ”Rakennetun kulttuuriympäristön arvot tulee ottaa huomioon tarkemmassa suunnittelussa laajemmin kuin mitä kaavakartalla on voitu esittää”.

Kuva: 16 Ote osayleiskaavasta.

2.4.4 Asemakaavallinen suojelu

Alueen ensimmäinen asemakaava on vahvistettu 1959. Selvitysalueella on voimassa useita asemakaavoja. Tämä vuonna 1959 vahvistettu ensimmäinen asemakaava on voimassa Pappilanlahden vesialueilla sekä Siikasuonkadun ja Sastamalankadun risteuksen pohjoispuolella ja Välikadun varrella. Alueelle laadittiin useampia asemakaavamuutoksia 1970- luvulla ja suurimmassa osaa selvitysalueesta on voimassa vuonna 1975 vahvistettu asemakaava. Kirjaston alueella on voimassa asemakaava vuodelta 1984, Asekadun ja Sastamalankadun varrella asemakaava on vuodelta 2012, Varikonkadun ja Sastamalankadun risteyksessä asemakaava on vuodelta 2009, Uittomiehenkadun rivitalojen asemakaava on vuodelta 2006 ja Sastamalantien varrella on asemakaavat vuosilta 1998 ja 1979.

Tyrvään vanhan pappilan alueella on asemakaava, joka on vahvistettu vuonna 2013. Tyrvään vanha pappila on suojeltu asemakaavalla ja se jätetään selvityksen ulkopuolelle. Muuta osaa selvitysalueesta ei ole suojeltu asemakaavalla.

Kuva: 17 Ote ajantasa-asemakaavasta.

3 Johtopäätökset

3.1 Selvitysalueelta inventoidut kohteet

Alueen rakennuskannasta Pirkanmaan maakuntamuseo on inventoinut 2000- luvun alussa meijerin, Uittoyhdistyksen tontin sekä Sastamalankatu 3, 5, 12-14, 17 rakennukset, joita koskevat inventointikortit on päivitetty nyt laaditun täydennysinventoinnin yhteydessä. Uusina kohteina on inventoitu Tyrvään käsi- ja taideteollinen oppilaitos, Varikonkadun kaksi omakotitalokiinteistöä, Sastamalan kirjasto, Koiramäen päiväkotit, toimistorakennus Asemakadun varrelta sekä lähikauppana toiminut asuinrakennus Sastamalankadulta. Inventointikorteille nostetut rakennukset edustavat paikallista rakentamistapaa tai ovat muuten tyypillisiä aikakaudelleen, usealla niistä on myös elinkeino-, sosiaali- tai sivistyshistoriallista arvoa.

Yksittäisten rakennuskohteiden lisäksi inventointikorteille on kuvattu kolme eri aikakausia edustavaa aluekokonaisuutta:

- Karjalankadun ja Sastamalankadun varteen, Siikasuonkadun ja Sastamalan tien välisellä alueella on 1950-1960- luvuilla rakennettu pientaloalue, joka rakentui ainakin osittain rintamamiesasutuksena. Rakennukset kuvaavat hyvin 1950-luvun ja 1960-luvun vuosikymmenten välistä murrosta rakentamistavassa.

Rakentamistapojen muutos noppamaisesta lautaverhotusta rintamamiestalosta 1960-luvun tiiliverhottuun yksitasoiseen pientaloon näkyy vaihtelevana kaupunkikuvana, sillä rakennukset eivät ole julkisivuiltaan tai massoitteeltaan yhtenäisiä. Osa pientaloista valmistuikin ennen asemakaavan vahvistumista (ensimmäinen asemakaava vahvistettiin 1959). Rakennukset sijaitsevat yhtenäisessä linjassa, Karjalankadun varrella lähellä katulinjaa ja Sastamalankadulla kaarevammin.

- Sumakadun varrella on puolestaan 1970-luvuilla rakentunut yhtenäinen pientaloalue. Alueelle oleellisia elementtejä ovat rakennusten väriytyminen, muoto, loivat harjakatot sekä päärakennuksen kadun suuntainen sijoittuminen.
- Uittoyhdistyksen rakennuskokonaisuus Rautaveden rannalta on inventoitu aluekokonaisuutena.

Alueen inventoidut rakennukset ovat raportin liitteenä 1. Kohdekortit.

3.2 Tunnistetut arvot ja suositukset

3.2.1 Arvottamisen periaatteet

Rakennusinventoinnin yhteydessä selvitysalueen rakennuskannan ja aluekokonaisuuksien arvoja on kuvailtu ja pisteytetty kohdekortteihin. Arvottamisen on laatinut arkkitehti Maritta Heinilä ja se perustuu arkkitehdin kokemukseen, aiempiin alueelta laadittuihin selvityksiin ja viranomaislausuntoihin sekä tämän tutkimuksen kartta- ja maastotyöskentelyyn. Kohteiden arvottamisessa on kiinnitetty huomiota aluekohteen tai rakennuksen arkkitehtonisiin, historiallisiin ja ympäristöllisiin arvoihin. Selvityksen arvottamista täydennetään ja tarkistetaan tarvittaessa viranomaislausuntojen myötä asemakaavoitusvaiheessa.

Inventoinnissa on tarkasteltu Museoviraston mallin mukaan kohteiden kulttuurihistoriallisia arvoja, joita ovat:

- a. rakennushistoriallinen arvo: mm. arkkitehtoniset ja rakennustekniikkaan liittyvät arvot
- b. historiallinen arvo: mm. asutushistoriallinen, opetushistoriallinen, taloushistoriallinen, sosiaalihistoriallinen arvo
- c. ympäristö/maisema-arvo: mm. rakennuksen maisemallinen merkitys, merkitys osana kokonaisuutta

Kulttuurihistoriallisiin arvoihin perustuen kohteet on luokiteltu kolmeen arvoluokkaan. Arvojen perusteet on eritelty kohdekortin selostusosassa. Arvoluokka on yleensä sitä korkeampi mitä useampi arvotekijä kohteessa toteutuu. Arvoluokkien yleiset sisällöt ovat:

Luokka 1, Erityisen merkittävä rakennus tai aluekokonaisuus, joka edustaa parhaalla tavalla paikallista rakennuskulttuuria. Yksittäinen rakennus tai siihen liittyvä pihapiiri noudattaa alueen rakentamisen perinteitä. Rakennukset ovat kokonaisuutena hyvin säilyneitä ja kertovuudeltaan vahvoja. Yksittäisellä rakennuksella/pihapiirillä tai aluekokonaisuudella on ympäristössä keskeinen asema ja siihen sisältyy useita arvonäkökulmia.

Luokka 2, Tärkeä rakennus tai aluekokonaisuus, joka edustaa hyvin alueen rakennuskulttuuria. Kohteen rakennukset muodostavat kertovan kokonaisuuden, jossa rakennukset ovat kohtalaisen hyvin säilyneitä. Kohde sisältää yleensä vähintään kaksi arvonäkökulmaa.

Luokka 3, Rakennus tai aluekokonaisuus on luonteva osa kaupunkikuvaa ja edustaa paikallista rakennuskulttuuria. Kohteen säilyminen on esim. rakennusten huonosta kunnosta tai tyhjillään olosta johtuen epävarmaa. Pelkästään ympäristöarvoja omaavat rakennukset tai aluekokonaisuudet on sijoitettu luokkaan 3. Myös 1990-luvun verrattain uusi kulttuurihistoriallisia arvoja sisältävä rakennus on sijoitettu tähän luokkaan.

3.2.2 Maakunnallisesti arvokkaat kohteet

Sastamalankadun alkupää ja Asemakadun varsi on tunnistettu maakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi Pirkanmaan maakuntakaavan 2040 yhteydessä. Maakunnallisen inventoinnin mukaan aluekokonaisuuden arvot ja ominaispiirteet liittyvät asemanseutuun, kirkkoon ja koskenseutuun sekä asuinalueiden vehreyteen. Alueen rakentumisessa on nähtävissä sijainti maa- ja vesiliikenteen solmukohdassa, rautatien vaikutus sekä kosken pohjoispuolen muodostuminen Tyrvään maalaiskunnan keskustaksi. Maakunnallisesti arvokkaaseen rakennetun kulttuuriympäristön sisälle kuuluvat kokonaisuudessaan meijeri, toimistorakennus Sastamalankadun varrelta sekä Sastamalankatu 3 pientalo. Pieneen mittakaavaan piirretty rajausta pitää sisällään osittain myös Sastamalankatu 5 piharakennukset ja Tyrvään käsi- ja taideteollisen oppilaitoksen.

Kohdenumero 1: Meijeri

Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016 -selvityksen karttarajauksen mukaan meijeri on rakennetun kulttuuriympäristön ydinaluetta, joten se voidaan nähdä maakunnallisesti arvokkaana. Kaupunkikuvallisesti keskeisellä sijainnilla Vammaskosken rannalla, osana maakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä sijaitseva meijeri on säilyttänyt hyvin aikakaudelleen tyypilliset piirteet ja edustaa alueen 1950-luvun rakennusperintöä. Arkkitehtuuriltaan rakennus edustaa 1940-luvun tehdasrakentamista ja siinä on piirteitä 1920-luvun klassismista ja sen jälkeisestä funktionalismista.

Rakennuksella on erityisesti arvoja paikallisen teollisuus- ja maataloushistorian sekä ympäristöarvojen kannalta. Myöhemmin rakennetut siivet ja julkisivujen rappeutuminen heikentävät rakennuksen arkkitehtonista arvoa. Ulkorakennuksilla ei ole kulttuurihistoriallisesti merkittäviä arvoja.

Suositukset: Rakennus suositellaan suojeltavan asemakaavalla, esim. asemakaavan suojelumerkinnällä sr. Meijeri sietää jonkin verran muutoksia. Koska sen kulttuurihistorialliset arvot perustuvat pääasiassa tehdashistoriaan ja ympäristöarvoihin, ovat rakennukseen tehtävät muutokset kuten osittainen purkaminen ja julkisivumuutokset mahdollisia kulttuurihistoriallisten arvojen säilymisen kannalta. Piharakennuksilla ei ole säilyttämisvaadetta.

3.2.3 Paikallisesti arvokkaat kohteet: luokka 1

Inventointikorteissa arvoluokkaan 1 esitetyt kohteet on esitetty MRL:n mukaan suojeltavaksi asemakaavalla, esimerkiksi merkinnällä sr. Mikäli kohteeseen on tehty aiemmin sen kulttuurihistoriallista arvoa heikentäviä muutoksia, voidaan asemakaavassa määrätä korjaustoimenpitein palautettavaksi rakennuksen tai aluekokonaisuuden arvoja.

Selvitysalueelta paikallisesti arvokkaiksi luokkaan 1 kuuluviksi rakennuksiksi on esitetty seuraavat kohteet:

Kohdenumero 4: Sastamalankatu 3

Kohde sijaitsee kaupunkikuvallisesti keskeisellä sijainnilla Sastamalankadun ja Varikonkadun risteyksessä osana Sastamalankadun 1900-luvun alkuvuosikymmenten rakennuskantaa. 1900-luvun alun rakennusperinnettä edustava kohde on osa paikallisen liikerakentamisen historiaa.

Suosituks: Aluekokonaisuuden kannalta erityisen tärkeää on säilyttää kohteet Sastamalankatu 3, 5, 12 ja 13. Sastamalankatu 3 esitetään suojeltavaksi asemakaavalla, esimerkiksi merkinnällä sr. Päärakennuksen lisäksi pitkänomainen talousrakennus suositellaan säilytettäväksi. Päärakennuksen näkyminen Asemakadulle/Varikonkadulle tulee huomioida lähialueen täydennysrakentamisen yhteydessä.

Kohdenumero 15: Uittoyhdistyksen kiinteistö

Kohde on hyvin säilynyt ja liittyy Kokemäenjoen Uittoyhdistyksen toimintaan, minkä vuoksi sillä on metsätalouden teollisuushistoriaan liittyvää arvoa. Kohde sijaitsee näkyvällä paikalla Rautaveden pohjoisrannalla osana maakunnallisesti arvokasta kulttuurimaisemaa, Rautaveden länsirannan kirkkojen kulttuurimaisema.

Suosituks: Kiinteistön rakennuksista erityisesti tiilinen tehdasrakennus ja grafiikkapaja esitetään suojeltavaksi asemakaavalla, esimerkiksi merkinnällä sr. Lisäksi pihapiiri, johon kuuluvat lännenpuoleiselle osalle sijoittuva kaksikerroksinen punatiilinen tehdasrakennus, 1 ½ kerroksinen entinen miehistönsuoja/varasto (nykyinen grafiikkapaja) sekä kirkkovenevaja ja idänpuoleiselle tontin osalle sijoittuva 1 ½ kerroksinen puurakenteinen varastorakennus (juhlatila Tervahovi) esitetään merkittäväksi asemakaavalla esim. /S -merkinnällä, jolla huomioidaan kohteen kulttuurihistorialliset arvot. Rakennukset kestävät jonkin verran muutoksia. Mahdollisen täydennysrakentamisen yhteydessä tulee säilyttää uittoyhdistyksen rakennusten yhteys ja näkyvät rantaan.

3.2.4 Paikallisesti arvokkaat kohteet: luokka 2

Inventointikorteissa arvoluokkaan 2 esitetyt kohteet on esitetty säilytettävän asemakaavaa laadittaessa. Tämä tapahtuu esim. rakennuspaikkaa koskevien määräysten (rakennuksen sijainti, rakennusoikeus ja rakentamistapa) tiukkaa rajaamista kohteen nykytilanteen mukaiseksi. Mikäli kohteeseen on tehty aiemmin sen kulttuurihistoriallista arvoa heikentäviä muutoksia, voidaan asemakaavassa määrätä korjaustoimenpitein palautettavaksi rakennuksen tai aluekokonaisuuden arvoja.

Selvitysalueelta paikallisesti arvokkaiksi luokkaan 2 kuuluviksi rakennuksiksi on esitetty seuraavat kohteet:

Kohdenumero 2: kirjasto

Kaupunkikuvallisesti keskeisellä sijainnilla Rautaveden rannassa sijaitsevalla kirjastorakennuksella on sivistyshistoriallista arvoa. Arkkitehtuuriltaan rakennus edustaa 1980-luvun postmodernismia ja on säilyttänyt hyvin aikakaudelleen tyypilliset piirteet, kuten monumentaalisuus, monikulmaisuus ja tiilijulkisivu.

Suositukset: Rakennuksen ympärille suositellaan jättämään tilaa mahdollisen täydennysrakentamisen yhteydessä, jotta sen monumentaalinen ja kappalemäinen luonne ei heikkene.

Kohdenumero 3: Toimistorakennus, Asemakatu 5

Kaupunkikuvallisesti keskeisellä sijainnilla osana maakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä sijaitseva toimistorakennus on säilyttänyt hyvin aikakaudelleen tyypilliset piirteet: tasakatto, nauhaikkunat, tiilijulkisivu. Arkkitehtuuriltaan rakennus on edustava 1960-luvun toimistorakennus.

Suositukset: Rakennuksen arkkitehtuurin ominaispiirteet, kuten tiilijulkisivu, tasakatto, nauhaikkuna, tulisi säilyttää esim. asemakaavan rakentamistapaa ohjaavien määräysten avulla.

Kohdenumero 5: Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitos, Sastamalankatu 2

Kaupunkikuvallisesti keskeisellä sijainnilla osana maakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä sijaitseva Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitos on säilyttänyt hyvin aikakaudelleen tyypilliset piirteet ja edustaa oppilaitosten 1950-luvun rakennusperintöä. Arkkitehtuuriltaan rakennus on tyypillinen.

Suositukset: Asemakaavassa tulee huomioida rakennuksen 1950-luvun rakennusosan piirteiden säilyttäminen: harjakatto, julkisivurappaus, pelkistetty muotokieli, ikkuna-aukotus.

Kohdenumero 10: Sastamalankatu 12

Pihapiiri edustaa Vammaskosken pohjoispuolelle rautatien rakentamisen jälkeen syntyntä rakennuskantaa ja sillä on arvoja osana Sastamalankadun varren 1900-luvun alun kulttuurihistoriallisesti arvokasta kokonaisuutta. Sastamalankadun pienimittakaavaisen 1900-luvun alun rakentamisen kokonaisuutta heikentää alueen osiin jakava korkeampi kerrostalorakentaminen. Pihapiirin rakennuskanta on hyvässä kunnossa.

Suositukset: Aluekokonaisuuden kannalta erityisen tärkeää on säilyttää kohteet Sastamalankatu 3, 5, 12 ja 13. Asemakaavassa tulee Sastamalankatu 12 osalta pyrkiä ensisijaisesti säilyttämään tontilla olemassa oleva rakennuskanta ja rajata tontin rakennusoikeus ja rakentamistapaohjeistus vastaamaan pitkälti nykytilannetta.

Kohdenumero 11: Sastamalankatu 13

Pihapiiri edustaa Vammaskosken pohjoispuolelle rautatien rakentamisen jälkeen syntyntä rakennuskantaa ja sillä on arvoja osana Sastamalankadun varren 1900-luvun alun kulttuurihistoriallisesti arvokasta kokonaisuutta. Sastamalankadun pienimittakaavaisen 1900-luvun alun rakentamisen kokonaisuutta heikentää alueen osiin jakava korkeampi kerrostalorakentaminen. Pihapiirin rakennuskanta on hyvässä kunnossa.

Suosituks: Aluekokonaisuuden kannalta erityisen tärkeää on säilyttää kohteet Sastamalankatu 3, 5, 12 ja 13. Asemakaavassa tulee Sastamalankatu 13 osalta pyrkiä ensisijaisesti säilyttämään tontilla olemassa oleva rakennuskanta ja rajata tontin rakennusoikeus ja rakentamistapaohjeistus vastaamaan pitkälti nykytilannetta.

Kohdenumero 16: Sastamalankadun ja Karjalankadun 1950-1960- lukujen pientaloasutus

Alueen rakentuminen laaditun asemakaavan perusteella edustaa yhdyskuntasuunnittelun kehityshistoriaa ja rintamamiesten ja karjalaisten siirtolaisten asutushistoriaa. Asuinalueen rakennukset kuvaavat hyvin 1950-luvun ja 1960-luvun vuosikymmenten välistä murrosta rakentamistavassa.

Suosituks: Aluekokonaisuuden kannalta tärkeää on asemakaavamääräyksillä ohjata alueen rakentamistapaa huomioimaan rakentamisajankohdille tyypilliset ominaispiirteet. Mahdollisen täydennysrakentamisen tulee muodostaa oma selkeä ajallinen kokonaisuutensa.

3.2.5 Paikallisesti arvokkaat kohteet: luokka 3

Inventointikorteissa arvoluokkaan 3 esitettyjen kohteiden osalta huomiointi asemakaavassa tapahtuu sovittamalla täydennysrakentaminen kohteen kaupunkikuvalliset arvot huomioiden alueen sisällä tai sen lähialueella.

Selvitysalueelta paikallisesti arvokkaiksi luokkaan 3 kuuluviksi rakennuksiksi on esitetty seuraavat kohteet:

Kohdenumero 6: Varikonkatu 3

Kaupunkikuvallisesti keskeisellä sijainnilla osana Varikonkadun rakennuskantaa sijaitsevat kaksi samanlaista sodan aikaista asuinpientaloa. Rakennukset edustavat hyvin 1930-1940- lukujen rakentamistapaa (noppamainen muoto, harjakatto, kulmaikkuna) ja sijaitsevat keskeisellä sijainnilla Varikonkadun reunalla.

Suosituks: Rakennusten ominaispiirteet (noppamainen muoto, harjakatto, kulmaikkuna) säilytetään esimerkiksi asemakaavan rakentamistapaa ohjaavilla määräyksillä.

Kohdenumero 7: Varikonkatu 5

Kaupunkikuvallisesti keskeisellä sijainnilla osana Varikonkadun rakennuskantaa sijaitseva paritalo. Edustaa hyvin 1940-luvun paikallista rakentamistapaa ja on säilyttänyt hyvin aikakaudelleen tyypilliset piirteet.

Suositukset: Sekä päärakennuksen että piharakennuksen ominaispiirteet (pelkistetty muoto, harjakatto, ikkunajaotus) säilytetään esimerkiksi asemakaavan rakentamistapaa ohjaavilla määräyksillä.

Kohdenumero 8: Sastamalankatu 5

Rakennus edustaa Vammaskosken pohjoispuolelle rautatien rakentamisen jälkeen syntyntä rakennuskantaa ja on osa Sastamalankadun varren 1900-luvun alkuvuosikymmenten arvokasta kokonaisuutta. Rakennus edustaa 1950-luvun asuin- ja liikerakentamista. Arkkitehtuuriltaan rakennus on aikakaudelleen tyypillinen ja kohtalaisen hyvin säilynyt, vaikkakin siihen on aiemman, vuonna 2002, laaditun inventoinnin jälkeen tehty muutoksia, jotka mahdollistivat rakennuksen muuttamisen kokonaan asuinkäyttöön.

Suositukset: Aluekokonaisuuden kannalta erityisen tärkeää on säilyttää kohteet Sastamalankatu 3, 5, 12 ja 13. Asemakaavassa tulee Sastamalankatu 11 osalta huomioida mahdollisen uudisrakentamisen sovittaminen Sastamalankadun itäpuolen rakennuskokonaisuuteen.

Kohdenumero 9: Sastamalankatu 11

Rakennus edustaa Vammaskosken pohjoispuolelle rautatien rakentamisen jälkeen syntyntä rakennuskantaa ja on osa Sastamalankadun varren 1900-luvun alkuvuosikymmenten arvokasta kokonaisuutta. Rakennus edustaa 1940-luvun asuin- ja liikerakentamista. Arkkitehtuuriltaan rakennus on aikakaudelleen tyypillinen ja kohtalaisen hyvin säilynyt.

Suositukset: Aluekokonaisuuden kannalta erityisen tärkeää on suojella kohteet Sastamalankatu 3, 12 ja 13. Asemakaavassa tulee Sastamalankatu 5 osalta huomioida mahdollisen uudisrakentamisen sovittaminen Sastamalankatu 3 rakennuksen yhteyteen mittakaavan ja massoittelemalla osalta.

Kohdenumero 12: Sastamalankatu 14

Pihapiiri edustaa Vammaskosken pohjoispuolelle rautatien rakentamisen jälkeen syntyntä rakennuskantaa ja sillä on arvoja osana Sastamalankadun varren 1900-luvun alun kulttuurihistoriallisesti arvokasta kokonaisuutta. Sastamalankadun pienimittakaavaisen 1900-luvun alun rakentamisen kokonaisuutta heikentää alueen osiin jakava korkeampi kerrostalorakentaminen. Pihapiirin rakennuskanta on kohtalaisessa kunnossa.

Suositukset: Aluekokonaisuuden kannalta erityisen tärkeää on suojella kohteet Sastamalankatu 3, 12 ja 13. Asemakaavassa tulee Sastamalankatu 14 osalta huomioida Sastamalankadun varteen ulottuvan tontin osalta pienimittakaavainen rakentaminen, 1 ½-

2 kerrosta ja rakentamisen sovittaminen Sastamalankadun eteläpuolen rakennuskantaan ja kohteeseen Sastamalankatu 12.

Kohdenumero 13: Sastamalankatu 17

Pihapiiri edustaa Vammaskosken pohjoispuolelle rautatien rakentamisen jälkeen syntyntä rakennuskantaa ja sillä on arvoja osana Sastamalankadun varren 1900-luvun alun kulttuurihistoriallisesti arvokasta kokonaisuutta. Sastamalankadun pienimittakaavaisen 1900-luvun alun rakentamisen kokonaisuutta heikentää alueen osiin jakava korkeampi kerrostalorakentaminen.

Suositukset: Aluekokonaisuuden kannalta erityisen tärkeää on suojella kohteet Sastamalankatu 3, 12 ja 13. Asemakaavassa tulee Sastamalankatu 17 osalta huomioida Sastamalankadun varteen ulottuvan tontin osalta pienimittakaavainen rakentaminen, 1 ½-2 kerrosta ja rakentamisen sovittaminen Sastamalankadun pohjoispuolen rakennuskantaan.

Kohdenumero 14: Koiramäen päiväkot

Päiväkot edustaa hyvin 1980-90-luvun taitteen postmodernistista arkkitehtuuria. Kaarevan muotoinen rakennus on sopeutettu hyvin maastonmuotoihin. 1990-luvun kohteena rakennus on vielä verrattain nuori kulttuurihistoriallisten arvojen määrittelemiseksi.

Suositukset: Kohteen säilyminen on suositeltavaa. Ei erityisiä suosituksia lähialueen mahdollista täydennysrakentamista kohtaan.

Kohdenumero 17: Suma- ja Varppaajankatujen 1970- luvun pientaloasutus

Alue on yhtenäinen 1970-luvun asuinrakentamista kuvaava kokonaisuus. Arkkitehtonisilta arvoiltaan rakennuskanta on aikakaudelleen tyypillistä, mutta tavanomaista. Ympäristöarvoa on massoittelemisen yhtenäisyyden kokonaisuudessa ja rakennusajankohdalle tyypillisessä pihojen käsittelyssä.

Suositukset: Aluekokonaisuuden kannalta tärkeää on asemakaavamääräyksillä ohjata alueen rakentamistapaa huomioimaan rakentamisajankohdille tyypilliset ominaispiirteet. Mahdollisen täydennysrakentamisen tulee muodostaa oma selkeä ajallinen kokonaisuutensa.

4 Liitteet

Liite 1: Kohdekortit

Liite 2: Arvokartta

Laatinut: Maria Kirveslahti miljööins. AMK ja Maritta Heinilä arkkitehti

Sweco Ympäristö Oy

Meijeri

Kohdenumero: 1

Kiinteistötunnus: 790-009-0001-0004

Osoite: Asemakatu 1

Peruskartta/koordinaatit: 6804101, 23494937 (ETRS-GK23)

Nykyinen käyttö: Ammatillinen oppilaitos

Rakennustunnus: 102010205S

Rakentamisajankohta: 1952

Rungon muoto: Suorakaide alun perin, laajennusosan myötä rakennus on T-muotoinen

Kerroslukku: 2

Perustus: betoni

Vuoraus: rappaus

Katemateriaali: Aaltopelti

Katon muoto: harjakatto

Kuvaus

Kaksikerroksinen ja harjakattoinen rakennus on toiminut aiemmin meijerinä. Rakennus on vuorattu valkoisella roiskerappauksella, joka on paikoitellen kulunut. Ensimmäisen kerroksen ikkunat ovat kuusiruutuiset, yläkerran ikkunoissa on yksi iso ruutu ja kapeampi tuuletusikkuna. Rakennuksen lounaispäädyssä on sisäänkäynti, joka on katettu tasakattoisella katoksella. Näiden yläpuolella on korkea ja kapea päätyikkuna, jossa on 20 ruutua. Päätysisäänkäynnin vieressä on betonipilareilla tuettu lastaussilta. Toinen lastaussilta on rakennuksen lounaiskulmassa. Lastaussillan ovi on muurattu umpeen. Toisessa kerroksessa on koskelle päin kaksi rautakaiteista parveketta. Rakennuksen koillispäädyssä on matalampi rakennusosa, jonka ikkunat ovat pääasiassa yksiruutuisia. Koillispäädyn julkisivu muodostuu kulmikkaasta seinästä, joka nousee kattoharjan korkeudelle.

Rakennusta on laajennettu yksikerroksisella siivellä, jossa on loiva harjakatto. Laajennusosa on tiilirunkoinen ja -pintainen. Sen molemmilla pitkillä sivuilla on kahdet nosto-ovet. Laajennusosan ikkunat ovat vaakasuuntaisia, yksiruutuisia ja sijaitsevat katon tuntumassa.

Kiinteistöön kuuluu päärakennuksen lisäksi myös kaksi ulkorakennusta. Kummatkin ovat yksikerroksisia. Toisen julkisivu on vuorattu pystyrimalaudoituksella, joka on maalattu vaalean ruskeaksi. Rakennuksen luoteispäädyssä on kaksi ovea, joiden yläpuolella on yksi haukkaikkuna. Pihanpuoleisella sivulla on pariovet, joiden vieressä on korotettu sisäänkäynti. Ovet ovat maalattu tumman ruskeaksi, ikkunanpuitteet ja vuorilaudat ovat maalattu valkoiseksi. Rakennuksessa on harjakatto.

Toinen ulkorakennus on pulpettikattoinen peltirakennus, jonka julkisivu on vihreän sävyinen.

Historia

Tyrvään osuusmeijeri perustettiin vuonna 1913. Nykyinen meijerirakennus rakennettiin vanhan meijerin paikalle 1952.

Rakennukseen tehtiin pieniä julkisivumuutoksia vuonna 1967, jolloin muun muassa poistettiin muutamia ikkunoita. Vuonna 1978 rakennettiin laajennusosana maidon vastaanottohalli. Meijerin tilat muutettiin oppilaitoskäyttöön vuonna 1999. ¹Nykyisin rakennus on Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen sekä Taitokeskus Sastamalan käytössä.

¹ Vammalan rakennusinventointi 2002

Arvo: 1

Arkkitehtoninen arvo: 1940-1950 -luvun teollisuusrakentaminen

Historiallinen arvo: Maataloushistoriallinen/teollisuushistoriallinen

Ympäristöarvo: Kaupunkikuvallisesti keskeinen sijainti Vammaskosken rannalla osana Asemakadun julkisten rakennusten sarjaa ja osana maakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä

Arvojen perustelu: Kaupunkikuvallisesti keskeisellä sijainnilla Vammaskosken rannalla, osana maakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä sijaitseva meijeri on säilyttänyt hyvin aikakaudelleen tyypilliset piirteet ja edustaa alueen 1950-luvun rakennusperintöä. Arkkitehtuuriltaan rakennus edustaa 1940-luvun tehdasrakentamista ja siinä on piirteitä 1920-luvun klassismista ja sen jälkeisestä funktionalismista. Myöhemmin rakennetut siivet ja julkisivujen rappeutuminen heikentävät rakennuksen arkkitehtonista arvoa. Rakennuksella on arvoja paikallisen teollisuus- ja maataloushistorian sekä ympäristöarvojen kannalta. Ulkorakennuksilla ei ole kulttuurihistoriallisesti merkittäviä arvoja.

Kuva: 1 Meijeri Vammaskosken puolelta kuvattuna

Kuva: 2 Meijeri

Kuva: 3 Ulkorakennukset

Kirjasto, Sillankorvankatu 1

Kohdenumero: 2

Kiinteistötunnus: 790-009-0001-0003

Osoite: Sillankorvankatu 1

Peruskartta/koordinaatit: 6804205, 23494918

Nykyinen käyttö: Kirjasto

Rakennustunnus: 102010204R

Rakentamisajankohta: 1987

Rungon muoto: Monikulmainen

Kerrosluvu: 2

Perustus: betoni

Vuoraus: tiili

Katemateriaali: saumapelti

Katon muoto: Tasakatto reunakorotuksilla

Kuvaus

Kirjasto on monumentaalisen näköinen rakennus maisemallisesti näkyvällä paikalla Rautaveden rannalla. Julkisivu on verhottu vaaleankeltaisilla tiilillä. Tasakatto on varustettu reunakorotuksilla. Ikkunat ovat pelkistetyt, 1- tai 2- ruutuiset. Ikkunapuitteet ovat valkoiset, mutta ikkunalaudat ja ikkunoiden väliset osat tummanruskeat. Julkisivun muoto porrastuu sisäänkäynniltä kohti järveä. Porraskohdilla on ikkunat Sillankorvankatua kohti. Vähäiset ikkunapinnat tekevät rakennuksesta pitkälti suljetun oloisen. Asemakadun suuntaan julkisivu on ikkunaton. Sisäänkäynti on katettu tasakattoisella katoksella, jonka päällä on tummanruskeat kolmionmuotoiset koristeet. Ulko-ovet ovat tummanruskeat lasiovet. Sisäänkäynnin vieressä on katettu ajoneuvoluiska kellariin.

Arvo: 2

Arkkitehtoninen arvo: 1980-luvun postmodernismin piirteitä

Historiallinen arvo: Sivistyshistoria

Ympäristöarvo: Kaupunkikuvallisesti keskeinen sijainti osana Varikonkadun/Asemakadun julkisten rakennusten sarjaa ja Rautaveden rannalla.

Arvojen perustelu: Kaupunkikuvallisesti keskeisellä sijainnilla Rautaveden rannassa sijaitsevalla kirjastorakennuksella on sivistyshistoriallista arvoa. Arkkitehtuuriltaan rakennus edustaa 1980-luvun postmodernismia ja on säilyttänyt hyvin aikakaudelleen tyypilliset piirteet, kuten monumentaalisuus, monikulmaisuus ja tiilijulkisivu.

Kuva: 1 Kirjasto Sillankorvankadun suunnasta kuvattuna.

Kuva: 2 Asemakadun suunnasta kuvattuna.

Rakennetun kulttuuriympäristön
täydennysselvitys; Sillankorvankadun,
Sastamalankadun ja Uittomiehenkadun
ympäristö
Liitekarta

1:5000
6.3.2019

Selvitysalue

Kohde

1. Meijeri
2. Pääkirjasto
3. Asemakatu 5
4. Sastamalankatu 3
5. Tyrvään käsi- ja taideteollinen oppilaitos
6. Varikonkatu 3
7. Varikonkatu 5
8. Sastamalankatu 5
9. Sastamalankatu 11
10. Sastamalankatu 12
11. Sastamalankatu 13
12. Sastamalankatu 14
13. Sastamalankatu 17
14. Koiramäen päiväkot

Aluekokonaisuudet

15. Uittoyhdistys
16. Karjalankatu-Sastamalankatu
17. Sumakatu-Varppaajankatu

Karjalankatu-Sastamalankatu kokonaisuuden jatke, ei inventointu

Historiallinen tielinjaus, Huittinen-Tyrvää-Tampere

Valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö, Vammalan kirkko

Valtakunnalliseksi esitetty arvokas maisema-alue, Rautaveden kulttuurimaisema

Maakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema, Rautaveden länsirannan kirkkojen kulttuurimaisema

Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, Vammalan keskusta

Kiinteä muinaisjäänös

